

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

8. Quibus tenearis debita incerta soluere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

Tertia §. vltima ff. de legatis 2. & leg. qui Roma, & de leg. si ex legatis causa. At vnica interpellatio sufficiens est ad debitorem certum de voluntate creditoris constitutum. Non igitur est necessaria secunda interpellatio. leg. 1. ff. de dote prelegata. Et licet certus possit adhuc certificari, id intelligendum est quando pluribus viis certificatio facienda esset. At in presenti cum solum per creditorem legitima certificatio fiat nequit semel facta amplius roborari Vti declarauit Alexand. in leg. 2. §. voluntatem n. 12. ff. soluto matrimonio.

6 Neque obstant in contrarium adducta, quibus optime satisfacit Menoch. dicto casu 220. n. 31. Nam leg. mora inquit insufficientem esse interpellationem seruo debitorem factam, cum ipse debitor sui copiam faciat; merito enim praesumi potest nullam serui interpellationis dominus habuisse notitiam. Neque ex illa leg. constat dominum interpellatum fuisse. Ad leg. si conuenit respondeo duplicem ibi fuisse interpellationem requisitam, quia duplex agebatur causa alia crediti, alia furti; pactus enim erat debitor cum creditore ne distraheret pignus, agebatur ergo de credito soluendo, & de pignore distrahendo, ideoque mihi non est duplicem interpellationem fuisse necessarium. Ad leg. Amittit inquit duplicem terminum ibi fuisse solutioni assignatum, & cuiuslibet termino adiectum pactum legis commissorium, & quo primo pacto, & interpellatione per fecundum pactum, & interpellationem recessum fuit. Ad leg. qui Roma non de cessatione interpellationis loquitur, sed de oblatione vltimam quam insufficientem esse affirmat, nisi sublequatur consignatio, & depositio. Ad vltimum, negat in omnibus praesudicialibus plures interpellationes requiri, cum vna effectum interpellationis compleat. Quod non contingit in iuribus ibidem relatis. Nam in leg. 1. §. de inspicendo, id est plures requiruntur demeritationes, quia plures venere mulieris ante partum inspicendus est ob praesumptam fraudem. in leg. 1. ff. de libell. dimisso, plures petitiones postulantur, quia praesumit lex iudicem pluribus occupatum negotiis facile obliuisci posse. Et idem dicendum est ad cap. 1. de suppl. neglig. prelati.

7 Verum haec interpellatio necessaria non videtur, si contractibus adiacet iuramentum, quia iuramentum vim interpellationis habet, obligatque ut quamprimum possis creditori debitum offeras, sicuti si interpellatus es. Sicuti ex communi docet Iason. in leg. quod te mihi num. 22. ff. si certum petatur, & ibi Philippus Decius num. 43 Abbas in cap. Breuis de iur. iurando. Rolandia Valle conf. 57. n. 45. Couarruu lib. 4. resolut. cap. 17. illar. 4. Gutier. de iuram. confirmat cap. 56. n. 12. Menoch. de arbit. casu 220. n. 20. Caeterum est haec sententia sustinenda sit vt communis difficultate non caret, eo quod iuramentum sequitur naturam actus cui adhaeret; at natura promissionis, & obligationis diem non designans imbibit conditionem interpellationis, vt debitor in mora constituitur, quia interim censetur creditor dilationi consentire. Ergo iuramentum eandem conditionem habere debet: quia iuramentum adductum est ad firmandam promissionem in eo sensu quo promissio facta est. Atque ita docet Alexand. in dicta leg. quod te mihi num. 8. & ibi Camillus Platius n. 24. & 27. Sed huic difficultati in alio simili satisficit Couarruu. d. cap. 17. num. 5. dicens iuramentum sequi naturam primordiale actus cui adhaeret, non accidentalem. Natura autem contractus non designans diem, est obligatio cum primario fieri possit. Quod vero mouitioe creditoris recipitur ex accidenti habet sententia ex consuetudine, & vlti iudicio.

8 Deinde non est necessaria haec interpellatio in contractibus vltro, citroque obligatoris, sed ex eo tantum quod vnus contractum impleuit, alter in mora constituitur. Vt probat lex Iulianus §. ex vendito ff. de Actionib. empt. & leg. curabit. Cod. eodem tit. impleverat enim vnus partis exigit alterius complementum, vt contractus perficitur. Atque ita alius relatus resoluunt Gutier. d. cap. 56. n. 12. Menoch. de arbit. cont. 3. casu 220. num. 22.

9 Est autem notanda differentia, quam pluribus relatis firmat Menoch. num. 6. & 7. inter eam moram que contrahitur ipso iure, & que contrahitur ex hominis interpellatione, nam que ipso iure contrahitur indiget iudicis declaratione, quam tamen non exigit quae ex hominis interpellatione incurritur.

10 Ab hac mora incurrenda plures excusationes adesse possunt. Breuius illas reuoluit Menoch. d. casu 220. circa finem. Primum namque excusaberis, si per te non steterit soluere. Tum quia inculpabiliter retrahenda est iuxta leg. quod te mihi ff. si certum petatur, & ibi Alexand. n. 10. Decius n. 44. Ripa num. 38. Tum quia creditor absens fuit, neque reliquit qui nomine suo solutionem reciperet. Sicuti deciditur. leg. pecunia §. vlt. ff. de vltis leg. si fundus §. vlt. in fine ff. de lege commissoria, & notantur Glossa marginalis in leg. oblatione ff. de solutionib. Molin. disput. 564. circa medium Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 11. in fine. Tum quia solutionem oblatam tempore & loco congruo noluit creditor recipere. leg. solueras ff. de solutionib. leg. oblatione. Cod. eodem tit. Molin. Layman. loc. alleg. Ad idem est vt inquit Glossa d. leg. oblatione. Gregor. Lop. leg. 8. rit. 14. part. 5. Molin. iura. Si debitor liquidum offeras, & pro liquidando fideiussores adhibeas abunde enim tuae obligationi satisfacis. Secun-

derd. de Castro. de iust. & iur.

do à mora incurrenda excusaberis, si aliquam legitimam exceptionem habeas, qua te tueri possis à solutione praestanda, quia eo ipso non est censenda culpabilis negata solutio. leg. sciendum ff. de vltis, & colligunt communiter doctores in d. leg. quod te mihi. Sicuti aduertit Menoch. dicto casu 20. n. 51. Tertio si causa absit legitima, quae in prudentium hominum arbitrio à culpa mortali te excusaret, sufficiens ea iudicari debet, vt in foro externo à mora incurrenda excusaris, quia in hac parte forum exterius interiori se conformare debet. Vnde inquit Menoch. supra si distulisti solutionem, quia parabas amicos, seu fideiussores creditore praestandos, non debes ceteri in moram incurrisse, quia haec diligentia non videtur creditore damnosa. ex dicta leg. sciendum. Neque item si haeres sit debitoris, & tibi non sit fides facta de debito, praesumeris enim illud ignorasse iuxta leg. qui in alterius ff. de regul. iuris. Neque item si interpellaris ab herede creditoris non facta fide se heredem esse, quia praesumi potes iuste ignorare illum heredem esse. Neque item si interpellaris à creditore pro debito ex contractu cum tuo procuratore inito, non facta fide instrumenti contractus, nec copia tibi demissa ob eandem praesumptam ignorantiam.

11 Postquam autem in mora es constitutus, si incontinenti, & confestim illam non purgaueris condemnari potes, & debes, vt solus expensas à creditore factas in debiti recuperatione, & omne interese, quod ob non solum debitum amiseris, quia omnium illorum es culpabilis causa, vt pluribus firmat Gutier. d. cap. 56. de iuram. confirm. num. 10. Quod item illud incontinenti, & confestim intelligendum sit, variant doctores, vt constat ex his quae adducit Menoch. de arbit. casu 7. Nam alij hoc tempus esse quadrimestre autumant, alij duorum mensum, alij trium dierum, alij vsque ad litis contestationem, alij vsque ad sententiam exclusiue. Sed placet Menochij sententia iudicis arbitrio relinqui, qui spectata qualitate debiti, & debitoris tempus hoc extendet, & coarctabit, iuxta leg. si ita quis §. Scia ff. de verb. obligat.

12 Sed dubium est, an incontinenti, & confestim soluendo purgare moram possis in quolibet debito? Negat Ludouic. Molin. tract. 2. disput. 564. dari purgationem morae cum dies solutionis praefixus aduenit, vel interpellatio est facta non solum spectato iure civili. leg. non quam ff. de contrahenda, & committenda, stipulat. & leg. iustitiam ff. de act. oblig. Sed etiam spectato iure canonico, quia nullus est textus hanc generalem purgationem morae concedens. Quinimo ex eo quod in cap. poruit. de locare, concedatur emphyteuta purgatio morae soluendi pensionem annuam intra biennium, & ex eo quod in cap. suam de pen. nis, solvens partem debiti excusetur à tota pena apposta, cum eius credito notabile detrimentum ex omissione integre solutionis non euenit, inferunt in alijs casibus praeter hos assignatos non esse purgationem morae admittendam, exceptio namque firmat regulam in casibus non exceptis.

Nihilominus tenenda est communis sententia admittens ex aequitate canonica purgationem morae in omnibus debitis, si solutio confestim & incontinenti fiat, eo quod reputetur die praefixa facta quando ita confestim, & incontinenti fit, sic pluribus relatis asserunt Gregor. Lopez. leg. 4. tit. 14. part. 5. Glossa 2. Gutier. de iuram. confirm. 3. p. cap. 17. num. 1. & §. 399. Menoch. de arbit. cont. 1. casu 7. Et licet iure canonico tantum in illis duobus casibus expressa sit, morae purgatio cum in alijs non negetur ob similitudinem rationis extendit communis sententia decisionem ad reliquos alios. Maxime cum huic doctrinae faueat. lex si ita quis §. Scia ff. de verb. oblig. vbi cogitur exitor stare contractus, quando debitor transacti tempore solutionis intra breue tempus solutionem obtulit.

13 Illud certum, si creditor absens sit, vel nolit recipere solutionem tempore & loco congruo oblatam, tu vero illam coram depositario tuo, vel iudice testibus praesentibus deponas, plene à debito liberaris, ita vt facta illa depositione nec tenearis vsuras soluere, aut interese, nec aliquod dampnum, nec res tuo periculo subire, sed creditoris, vt habetur. leg. oblatione ff. de solutionib. & leg. acceptum. Cod. de vltis, & leg. regia §. tit. 14. part. 5. & ibi Greg. Lopez. Molin. tract. 2. disput. 564. circa med. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 10. in fine.

§. VIII.

Quibus tenearis debita incerta soluere?

- 1 Bona quibus dominus non comparet ex contractibus, vel alio iusto titulo possessu ex probabili sententia non sunt ex obligatione restituenda, bene tamen ex communiore, & probabiliori.
- 2 Quibus scilicet pauperibus, vel pijs operibus concedas, satisfaciis.
- 3 Debita incerta per iniustitiam pauperibus, vel pijs operibus sunt restituenda ex certa sententia.
- 4 Quod non solum est verum in acquisitis per vsuram, & simoniam sed in acquisitis ex quolibet alio iniusto contractu.

5 Cum debitum secundum quid est incertum, ac certum absolute, non est locus distributioni in pauperes, sed diuidendum est debitum inter creditores.

1 Incerta debita sunt, quorum dominus ignoratur, vel ita obest, vt ferè impossibile sit ad eum transmitti. Hæc si ex contractu honesto, seu absque culpa possideas satis probabile est nullam tibi restitutionis obligationem esse. Quia hæc obligatio non ex iure naturali, & diuino prouenit, ex quibus solum obligaris, cum certæ personæ vel communitati solutioni faciendæ est, vt pluribus firmat Petr. Nauarr. lib. 4. de restitut. cap. 2. num. 145. Ex iure autem positio nullibi statuta est horum restituendorum obligatio; solum enim de iniuste acquisitis statuitur in cap. cum tu de usuris, vt iniustitiis via præcludatur. Sicuti censet Petr. Nauarr. d. cap. 2. num. 146. Layman. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 1. c. 9. num. 1. At posita communiore sententia D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 2. & ibi Caietan. & in sum. verbo furtum ad finem. Nauarr. cap. 17. num. 171. Rebell. lib. 2. de iustit. quest. 12. num. 3. Lessius lib. 2. cap. 14. num. 50. Molin. tract. 2. disp. 59. in fine. Hæc bona non possè à possidente retineri, & necessario restituenda sunt pauperibus, vel alijs pijs operibus iuxta consuetudinem receptam, & præsumptam dominorum voluntatem.

2 In hæc tamen restitutione tamen si æquum sit pauperes indigentiores, & honestiores præferre. iuxta cap. non satis 86. dist. non tamen ex obligatione, sed in quocunque pauperes huius, vel illius ciuitatis, alique pia opera distributionem facere potes, quia nullibi contrarium est cautum. Vt aduertit Nauarr. cap. 17. num. 19. & Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 2. num. 47. Quinimò si tu verè pauper sis, poteris ea tibi applicare, quia non es censendus deterioris conditionis, neque ad hæc applicationem indiges consensu Episcopi, aut consensu, tamen si consultum esset. Vt tradunt præcitati doctores.

3 Si vero debita incerta per iniustitiam habueris certa est omnium sententia te obligatum esse pauperibus, vel alijs pijs operibus restituere. ex cap. cum tu de usuris & cap. cum sit de Indis Ne contingat alienis pecuniis homines ditescere. Sed an hæc obligatio comprehendat omnia quæ sunt iniuste acquisita, & independentè à sententia iudicis condemnatoria, non caret difficultate. Nam textus prædicti solum in acquisitis per usuram, & simoniam loquuntur, & cum sit dispositio penalit non videtur extendenda. Ex alia parte ex natura rei, & seculæ lege positua hæc incerta primo occupanti conceduntur vt potè quæ à domino possideri non possunt. Ergo eorum restitutio iure positio induta sententiam iudicis exigit dominio acquisito priuante.

4 Nihilominus pro certo tenendum est non solum in acquisitis per usuram, & simoniam, sed per quamlibet aliam iniustitiam habere locum prædictam decisionem ex consuetudine recepta, & communi doctorum sententia prædictorum textuum decisionem extendente ad quælibet iniuste acquisita. iuxta cap. Nemo qui rapit. 14. quest. 5. Et licet verum sit ex natura rei, seu spectata iustitia legibus seclusis quæcunque debita incerta ex usuram, simonia, aliove delicto habita non sint in pauperes, alioque pijs vltus eroganda quia iustitia tantum obligat debitum reddi ei cuius est. Quo non comparent impossibilis est talis redditio, & obligatio. Neque pauperes, alioque pia opera sunt partes, neque hæredes necessarii creditoris, alias non possent Pontifex remittere partem horum debitorum; vt per bullam compositionis facit, cum in præiudicium tertij vergere: attamen iure positio in pecuniam criminis commissi impedita est dominij acquisitio. Quod colligitur ex eo quod in defectum veri domini, pauperes alioque pia opera designentur inter quos distributio faciendæ sit.

5 Hæc procedunt cum bona omnino incerta sunt. Nam si absolute sint certa & incerta secundum quid, vt contingit cum ad aliquem, vel aliquos huius communitatis debitum pertinet, ignoratur autem ad quo determinatè pertinet, inter illos est necessè riu diuidendum. Vt tradit Caietan. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3. Molin. disp. 745 Lessius lib. 2. cap. 14. num. 32. Rebell. de restit. quest. 12. num. 17. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 9. num. 2. Neque obest his quis damnificati sunt non integrè fieri restitutionem, cum inter ipsos & alios non damnificatos distributio fiat. Satis namque est quod ex maiori parte in damnificatorum commodum cedat. Præterquam quod, ob dubio posito omnes æquale ius habere videntur, & proinde inter ipsos diuidi debet.

§. IX.

Quibus debita certa soluenda sunt?

- 1 Perimque iusto possessori debita restitutioni obnoxia restituentur sunt.
- 2 Si rem à possessore bona fidei contractu lucratiuo acceperis, teneris vero domino reddere, excepto si per contractum depositi, pignoris &c. acceperis.
- 3 Si autem contractu oneroso, potes bona fidei possessori, si ipse non comparet domino esse reddenda.
- 4 Si à non habente administrationem acceperis, administratori reddenda est.

5 Solutus minori curatoris interuentu, si tamen fiat absque iudicis auctoritate esse liberetur à debito, competit tamen minori restitutio in integrum.

6 Hanc restitutionem petere licet minor potest.

7 Possit rem fortuitam emptione habitam reddere sibi vt pretium recuperet, examinatur.

8 Resoluitur questio vero domino rem esse reddendam.

9 Satis fundamentum oppositio.

R E gula est. Debita restitutioni obnoxia plerumque iusto possessori reddenda sunt, vt sic inæqualitas facta ad æquitate reducatur. Vnde si à depositario depositum, à pignoratario pignus, à commodatario commodatum, à conductore locatum acceperis ipsis & non domino reddere debes, & idem est si acceperis à tutore, procuratore, dispensatore, thesaurario. Nam cum omnes hi administrationem, vel vltim prædictorum habeant, nequis eos ea administratione, & via priuare. Sicut et communitati tradit S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. & ibi Caietan. Paterdan. in 4. d. 15. quest. 1. art. 4. Syluest. verbo si sitit. 4. quest. 1. Ioann. Med. Cod. de restit. quest. 2. Nauarr. cap. 17. num. 21. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 2. num. 5. Molin. tract. 2. disp. 174. Rebell. 1. p. lib. 2. de restit. q. 11.

Si verò rem à possessore bonæ fidei acceperis quam postmodum agnoscis non ipsi, sed alteri competere, distinguendum est, si contractu lucratiuo acceperis vero domino reddere debes, cum nec tu nec prius possessores retinendi habeatis. Sicut docet Molin. disp. 741. num. 3. Petr. Nauarr. lib. 4. c. 2. num. 41. Excipe nisi ex contractu depositi, commodati, locati, pignoris acceperis, quia fides horum contractuum postulat rem reddi ei à quo accepta est, merito tamen prius rem alienam esse quinimo dominus ex charitate moneri debet vt suam rem recuperet, si absque incommodo id fieri possit. Vt tradit Rebell. 1. p. de obligat. iust. lib. 2. quest. 11. sect. 2. num. 5. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 9. num. 5.

At si ex contractu oneroso acceperis non videtur obligatus rem domino tradere, sed potes tuto possessori reddere motus illum rem traditam alienam esse. Sicut dixit Nauarr. cap. 17. num. 7. Non enim teneris cum iactura propria dominum indere nem seruare: maxime cum iustus ille possessio te indere nem seruare obligetur, ita vt si dominus à te rem euincat obueni ipse tibi reddere quod pro illa soluit. Ergo poteris tu vt illud recuperes et rem reddere, & non domino. Si vero iustus possessio nec compareat, vel ab illo recuperare non potes pretium quod pro aliena re dedisti, obligaris domino rem tradere, quia ius habet illum vindicandi quod tu eisdere non potes quantumvis pretium amittas.

Quod si à pupillo, filiofamilias, religioso, vxore, alioque non habente administrationem rem acceperis; non ipsis, sed quibus administratio competit reddere teneris, alias obligaberis iterum soluere, nisi probaueris rem conueriam esse in administrationem vtilitatem. Vt colligitur ex leg. pupillus ff. de actioib. & leg. in pupillo ff. de solutionib. & leg. quod si forte §. vlt. eodem tit. Excipe nisi interuentu auctoritate iudicis solueris, quia eo casu petende est ac si administrationem habenti soluisset.

Quinimò si minori solus tutoris, vel curatoris interuentu, esto à debito libereris, attamen conceditur minori restitutio in integrum, si forte ex ea solutione laesus nonabiliter repetatur, eo quod pecunia perditia sit, vel inutiliter consumpta. leg. 1. Cod. si aduersus solutionem. Quapropter vt perfecte maneat liberatus à debito debes minori non tantum ex auctoritate tutoris, vel curatoris sed etiam ex auctoritate iudicis ad solutionem competentis, & tuum creditorem minorem esse cognoscens soluere. Vt conlat. ex leg. ait prætor §. permissi iuris ff. de minorib. leg. sanimus. La. 1. Cod. de administrat. tutor. §. ut ex contraria iustitia, quibus alienare licet & leg. regia 4. tit. 14. pari. 5. & tradit Ant. Gom. in 2. de contractib. cap. 14. num. 4. illat. 7. Rebell. de obligat. iustit. 2. p. lib. 1. q. 8. sect. 5. num. 54. Molin. tract. 2. disp. 775. vers. denique supradictum est. Quod si roges quare auctoritas iudicis tollit restitutionem in hoc casu, non tamen in alienatione rerum immobilium, respondet optimè Anton. ex Glossa & Bart. in d. leg. ait prætor. quia solutio facta est ex necessitate ob iudicis compulsionem, ideoque favore soluetis neq. ut minori restitutio. At alienatio tam ex parte dantis quam accipientis voluntaria est.

Sed graue dubium est, an minori licitum sit in foro conscientie solutam pecuniam, & consumptam, iterum à debitore exigere beneficio restitutionis in integrum? Ratio dubitandi est quia ea solutio saltem cum sit auctoritate tutoris debitum extinguit. Ergo iniuste iterum soluendum petitur, cum iam debitum non sit. iuxta reg. cum bona fides de reg. iuris. in 6. Ceterum discernendum est licet peti posse, quod notauit Rebell. de obligat. iustit. 2. p. lib. 1. q. 8. sect. 5. n. 51. Nec enim tot legibus hæc repetitio concederetur, si illicita esset: conceditur namque hæc repetitio eo quod soluens absque compulsionem iudicis præiudicatur dolose procedere, & causa esse, vt inutiliter soluta pecunia distrahatur, ac proinde est debitum ex contractu extinctum sit, subsistit tamen debitum penale ex imprudenti solutione contractum. Quod si ignarus procius huius iuris, bonaque fide minori pecuniæ soluetes